ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Сулаймонзода Нилуфар Сулаймон дар мавзуи «Методикаи ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорониояндаи забони англисӣ тавассути кор бо матнҳои таълимӣ», барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.5.9 – Назария ва методикаи таълими забонҳои хориҷӣ (забони англисӣ) пешниҳод шудааст.

Дар шароити муосири рушди низоми таҳсилоти олӣ масъалаи баланд бардоштани сифати омодасозии омӯзгорони соҳибкасб ва рақобатпазир яке аз самтҳои муҳимми рушди соҳаи маориф ба ҳисоб меравад. Омӯзгори муосири забони англисӣ бояд на танҳо донишҳои зарурии забонӣ ва методиро аз худ намуда бошад, балки дорои тафаккури таҳлилӣ, қобилияти мустақилона коркард намудани иттилоот, таҳлил ва тафсири маводи таълимӣ, арзёбии вазъиятҳои педагогӣ ва қабули қарорҳои асоснок низ бошад. Аз ин рӯ, интихоби мавзуи диссертатсияи Сулаймонзода Нилуфар Сулаймон – «Методикаи ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорониояндаи забони англисӣ тавассути кор бо матнҳои таълимӣ» – мубрам ва аз нигоҳи назариявию амалӣ муҳим мебошад.

Муаллифи диссертатсия ба масъалаи истифодаи матнҳои таълимӣ на танҳо ҳамчун манбаи иттилоот, балки ҳамчун воситаи рушди фаъолияти фикрӣ, таҳлил, тафсир, маънофарӣ ва ташаккули салоҳиятҳои касбии омӯзгорониояндаи забони англисӣ таваҷҷуҳ намудааст. Дар автореферат таъкид мегардад, ки дар таҷрибаи таълимӣ имкониятҳои матн барои рушди фаъолияти таҳлилӣ, муқоисавӣ, тафсирӣ ва рефлексивии донишҷӯён ҳанӯз ба таври пурра истифода намегарданд.

Муҳаққиқ дар муайян намудани дараҷаи таҳқиқи мавзуъ ба осори олимони соҳаҳои педагогика, психология, лингводидактика ва герменевтика такя намуда, мавқеи таҳқиқоти қаблиро нисбат ба масъалаи рушди тафаккур, фаъолияти касбии омӯзгор ва истифодаи матн дар таълими забонҳои хориҷӣ

таҳлил кардааст. Аз таҳлили манбаъҳои илмӣ муаллиф ба хулоса меояд, ки бо вуҷуди мавҷудияти заминаҳои назариявӣ, масъалаи истифодаи мақсадноки матнҳои таълимӣ ҳамчун воситаи ягона ва низомноки рушди тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ ба таври кофӣ коркард нашудааст.

Ҳадафи таҳқиқот ба коркард ва пешниҳоди асосҳои назариявию методии истифодаи матнҳои таълимӣ ҳамчун муҳити маъноофарӣ барои рушди тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ равона гардидааст. Вазифаҳои таҳқиқот низ ба ҳадафи гузошташуда мувофиқ буда, муайян намудани моҳият ва сохтори тафаккур ва салоҳияти касбӣ-педагогӣ, асоснок намудани имкониятҳои дидактикии матнҳои таълимӣ, таҳияи модели инкишофи тафаккур ва салоҳиятмандӣ, муайян намудани меъёрҳо ва нишондиҳандаҳои арзёбӣ ва санҷиши таҷрибавии самаранокии методикаи пешниҳодшударо дар бар мегиранд.

Муҳаққиқ дар таҳқиқоти худ ба равиши герменевтикӣ мавқеи марказӣ дода, онро бо равишҳои фаъолиятӣ, шахсиятӣ-фаъолмандӣ ва лингвокоммуникативӣ ҳамгиро намудааст. Чунин интихоби асосҳои методологӣ имкон медиҳад, ки донишҷӯ ҳамчун субъекти фаъоли таълим баррасӣ шуда, кор бо матн аз раванди одии хондан ва дарки иттилоот ба фаъолияти таҳлил, тафсир, арзёбӣ ва маъноофарӣ табдил дода шавад.

Дар қисми марбут ба методология ва методҳои таҳқиқот муаллиф маҷмӯи методҳои назариявӣ ва эмпирикиро истифода кардааст. Ба методҳои назариявӣ таҳлил, таркиб, таҷрид, умумисозӣ, мушаххаскунӣ ва моделсозӣ, ба методҳои эмпирикӣ бошад, мушоҳидаи педагогӣ, пурсиш, таҳлили таҷрибаи таълим ва озмоиши педагогӣ дохил карда шудаанд. Интихоби методҳо ба ҳадаф ва вазифаҳои таҳқиқот мутобиқ буда, барои асоснок намудани натиҷаҳои пешниҳодшуда замина фароҳам овардааст.

Яке аз ҷанбаҳои муҳимми диссертатсия навгонии илмии он мебошад. Навгонии илмии таҳқиқот дар таҳия ва асоснок намудани методикаи истифодаи матнҳои таълимӣ ҳамчун воситаи рушди тафаккур ва

салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ дар шароити таҳсилоти олии педагогии Ҷумҳурии Тоҷикистон ифода меёбад. Муаллиф мафҳуми тафаккур ва салоҳиятмандии педагогиро мушаххас намуда, модели инкишофи онро коркард кардааст, механизми дидактикии истифодаи матнҳои таълимиро муайян намудааст ва технологияю алгоритми таҳлил ва тафсири матнҳои таълимиро пешниҳод намудааст.

Қобили зикр аст, ки нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда бо мазмун ва натиҷаҳои асосии таҳқиқот алоқаманд буда, муҳити таълимии фаъол, кор бо матн ҳамчун раванди маънофарӣ, модели пешниҳодшудаи инкишофи тафаккур ва салоҳиятнокӣ, инчунин технология ва алгоритми герменевтикии таҳлил ва тафсири матнро фаро мегиранд.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот дар мушаххас намудани механизмҳои рушди тафаккури омӯзгор дар шароити фаъолияти таълимӣ, асоснок намудани матн ҳамчун воситаи ташкили фаъолияти маърифатӣ ва муҳити ташаккули маънoҳои касбӣ, инчунин муайян намудани имкониятҳои равиши герменевтикӣ дар омодасозии омӯзгорони оянда зоҳир мегардад. Аҳамияти амалии таҳқиқот бошад, дар таҳияи барномаи машғулиятҳои таълимӣ, маҷмӯи супоришҳои таҳлилӣ, тафсирӣ ва рефлексивӣ, инчунин воситаҳои ташхиси сатҳи рушди тафаккури педагогӣ ифода меёбад.

Ҷанбаи мусбати дигари таҳқиқот гузаронидани кори таҷрибавӣ мебошад. Тибқи маълумоти автореферат, методикаи таҳқиқотӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии педагогии Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла дар факултетҳои забонҳои хориҷии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айнӣ ва Донишгоҳи байналмилалии забонҳои хориҷии Тоҷикистон ба номи С. Улуғзода санҷида шудааст.

Муаллиф эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқотро бо асосҳои методологии илмӣ, мувофиқати методҳои истифодашуда ба мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, истифодаи маҷмӯи методҳои назариявию эмпирикӣ ва таҳлили маълумоти таҷрибавӣ асоснок менамояд. Натиҷаҳои таҳқиқот инчунин тавассути

интишори мақолаҳои илмӣ ва иштирок дар конференсияҳои илмию амалӣ апробатсия гардидаанд.

Аз мазмуни автореферат бармеояд, ки саҳми шахсии довталаб дар таҳияи асосҳои назариявӣ, модели методӣ ва технологияҳои татбиқи методика, инчунин дар санҷиши таҷрибавии самаранокии онҳо дар шароити воқеии таълим ифода ёфтааст.

Ҳамин ҷанбаҳои таҳқиқот дар сохтор ва мазмуни диссертатсия низ инъикос ёфта, пайдарҳамии мантиқии ҳалли масъалаҳои гузошташуда ва робитаи байни қисматҳои назариявӣ, методӣ ва таҷрибавии корро таъмин менамоянд.

Сохтор ва мазмуни диссертатсия аз он шаҳодат медиҳанд, ки муаллиф таҳқиқоти худро дар асоси пайдарҳамии муайяни илмӣ ба роҳ мондааст. Қисматҳои асосии кор ба ҳамдигар алоқаманд буда, ҳар як боб масъалаи муайянеро дар доираи ҳадаф ва вазифаҳои умумии таҳқиқот ҳал менамояд. Аз ин лиҳоз, сохтори пешниҳодшуда имкон медиҳад, ки масъалаи рушди тафаккур ва салоҳияти касбӣ-педагогии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ аз мавқеи назариявӣ оғоз гардида, тавассути таҳияи воситаҳои методӣ то санҷиши таҷрибавӣ расонида шавад.

Таҳқиқоти мазмуни се боби диссертатсия нишон медиҳад, ки он як низоми нисбатан пайвастаро ташкил медиҳад: аввал заминаҳои илмӣ ва методологии масъала муайян карда шудаанд, баъдан дар асоси онҳо технология ва амсилаи дахлдори педагогӣ таҳия мегардад ва дар марҳилаи ниҳоӣ самаранокии пешниҳодҳои методӣ тавассути таҳқиқоти таҷрибавӣ санҷида шудааст. Ин пайдарҳамӣ ба ҳадафи асосии диссертатсия мувофиқат намуда, имконият додааст, ки натиҷаҳои назариявӣ бо пешниҳодҳои амалӣ ва маълумоти таҷрибавӣ пайваст карда шаванд.

Ҳамзамон, сохтори диссертатсия нишон медиҳад, ки муаллиф масъалаи рушди тафаккур ва салоҳияти касбӣ-педагогиро танҳо дар доираи таълими забони англисӣ маҳдуд накарда, онро ҳамчун қисми омодагии умумии касбии омӯзгори оянда баррасӣ намудааст. Истифодаи матни таълимӣ ва

имкониятҳои тафсири герменевтикӣ дар ин замина ба таҳқиқот самти муайяни методӣ дода, робитаи байни фаъолияти забонӣ, маърифатӣ ва касбии донишҷӯро таъмин менамояд.

Дар баробари дастовардҳои назариявӣ ва амалии таҳқиқот, дар автореферат баъзе камбудиҳои ҷузъӣ низ ба назар мерасанд, ки ислоҳи онҳо метавонад сифати ниҳоии таълифро беҳтар намояд:

Дар баробари дастовардҳои илмӣ дар автореферати диссертатсия баъзе эродҳои ҷузъӣ низ ба назар мерасанд:

1. Дар баъзе қисматҳои автореферат мафҳумҳои «салоҳиятмандӣ», «салоҳиятнокӣ» ва «салоҳияти педагогӣ» ба ҷойи ҳам истифода шудаанд. Ба мақсад мувофиқ мебуд, ки истилоҳоти мазкур мушаххас ва дар тамоми матн яксон истифода карда шаванд.

2. Дар баъзе мавридҳо ҷумлаҳои автореферат аз ҷиҳати сохторӣ тӯлонӣ буда, истифодаи пайдарпайи мафҳумҳои ҳаммаъно баёнро каме мураккаб менамояд. Кӯтоҳ ва дақиқ намудани чунин ҷумлаҳо ба равонии матн мусоидат мекард.

Камбудиҳои зикршуда хусусияти ҷузъӣ дошта, ба арзиши умумии илмӣ ва амалии таҳқиқот таъсири ҷиддӣ намерасонанд.

Дар маҷмуъ, аз муҳтавои автореферати диссертатсия бармеояд, ки Сулаймонзода Нилуфар Сулаймон дар мавзуи «Методикаи ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ тавассути кор бо матнҳои таълимӣ» таҳқиқоти мустақилона ва анҷомёфтаи илмӣ ба иҷро расонидааст. Мавзуи интихобшуда мубрам буда, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот асоснок, натиҷаҳои илмӣ дорои аҳамияти назариявӣ ва амалии муайян мебошанд. Навгонии илмии пешниҳодшуда, натиҷаҳои бадастомада ва тавсияҳои таҳиягардида барои такмили раванди омодасозии омӯзгорони ояндаи забони англисӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии педагогӣ аҳамияти илмӣ ва амалӣ доранд.

Бо дарназардошти гуфтаҳои боло, метавон хулоса намуд, ки автореферати диссертатсияи Сулаймонзода Нилуфар Сулаймон дар мавзуи

«Методикаи ташаккули тафаккур ва салоҳиятмандии омӯзгорониояндаи забони англисӣ тавассути кор бо матнҳои таълимӣ» ба талаботи муқарраргардида барои корҳои диссертатсионӣ ҷавобгӯ буда, муаллифи он Сулаймонзода Нилуфар Сулаймон барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3.5.9 – Назария ва методикаи таълими забонҳои хориҷӣ (забони англисӣ) сазовор мебошад.

Тақриздиҳанда:

доктори илмҳои педагогӣ, дотсент,
муовини ректор оид ба тарбияи
Донишгоҳи техникии Тоҷикистон
ба номи академик М.С. Осимӣ Аҳмадзода Бунафша Саймузафар

17-уми августи соли 2026

Суроға: 735024, Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳри Душанбе, кӯчаи академик Раҷабовҳо, 10.
Тел.: (+992) 985-05-34-54.
E-mail: abunafsha@mail.ru

Имзои Аҳмадзода Бунафша Саймузафарро тасдиқ мекунам.
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси Донишгоҳи техникии Тоҷикистон
ба номи академик М.С. Осимӣ Қодирзода Н.Ҳ.